

DOI: [10.26565/2311-2379-2023-105-02](https://doi.org/10.26565/2311-2379-2023-105-02)
УДК 336.276

Т. В. СТЕЦЕНКО *

кандидат економічних наук, доцент,
доцент закладу вищої освіти кафедри фінансів, банківської справи та страхування
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3836-4785>, e-mail: t.v.stetsenko@karazin.ua

О. В. ГЛУЩЕНКО *

доктор економічних наук, доцент,
професор закладу вищої освіти кафедри фінансів, банківської справи та страхування
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5856-3373>, e-mail: Olhahlushchenko@karazin.ua

А. В. ХМЕЛЬКОВ *

кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент закладу вищої освіти кафедри фінансів, банківської справи та страхування
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5470-604X>, e-mail: khmelkov@karazin.ua

* Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна

ФІСКАЛЬНІ ПРАВИЛА: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Метою написання даної статті є оцінка системності запровадження фіскальних правил в Україні та надання рекомендацій щодо їх коригування. Доведено, що запровадження фіскальних правил повинно відбуватися комплексно: правове регламентування повинні отримати як кількісні обмеження, так і забезпечувальні заходи індивідуального та загального характеру. В Україні на законодавчому рівні запроваджені два фіскальних правила – боргове та балансування бюджету – та формально прописані всі рекомендовані міжнародним досвідом забезпечувальні умови. Особливостями застосування фіскальних правил в Україні є: нечіткість та недостатня деталізація забезпечуючих умов в бюджетному законодавстві; відсутність регламентації діяльності незалежного органу, відповідального за моніторинг стану додержання фіскальних правил (фіскальної ради); в Україні інформація, пов'язана із фіскальними правилами, висвітлюється на недостатньому рівні та не має системного характеру оприлюднення. Серед рекомендацій щодо удосконалення фіскальних правил в Україні можна вказати наступні: деталізувати опис механізму корекції при перевищенні бюджетними показниками встановлених обмежень; конкретизувати вимоги до активзації процедури відступу від кількісних обмежень для попередження можливих зловживань; підвищити рівень прозорості інформації щодо застосування фіскальних правил. Щодо вимоги існування фіскальної ради: для України можливі два шляхи реалізації даної рекомендації: перша – закріпити функції з моніторингу виконання всіх фіскальних правил за Рахунковою палатою України, яка характеризується необхідним рівнем самостійності та частково виконує дану функцію; друга – враховуючи різницю у ролі державного аудитора та фіскальної ради, яка в першу чергу повинна сприяти формуванню фіскальної політики, іншим варіантом є запровадження або нового органу влади, або окремої установи із гарантіями операційної незалежності.

Ключові слова: **фіскальне правило, фіскальна політика, доходи, видатки, борг, дефіцит.**
JEL Classification: E62, F34, G28, H6.

Постановка проблеми. Неодноразово доведено, що стан публічних фінансів накладає реальні фінансові обмеження на реалізацію державної політики у різноманітних сферах. Негаразди у сфері публічних фінансів, зокрема перманентні фіскальні розриви та дисбаланси, напруга свідчать про дестабілізацію макроекономічної ситуації в країні. Глобальна економічна невизначеність ускладнює формування та реалізацію фіскальної політики, яка і має на меті забезпечення ефективного функціонування системи публічних фінансів задля задоволення суспільних потреб.

За доволі нетривалий час (менше 40 років) невід'ємною складовою реалізації національної, а також наднаціональної фіскальної політики стало запровадження легітимних фіскальних правил. Головна мета їх запровадження – боргова стійкість країни з адекватною системою управління фіскальними ризиками. Під фіскальними правилами доцільно розуміти

не просто систему кількісних обмежень на сукупні бюджетні показники, але й комплекс супутніх заходів по забезпеченню дотримання цих обмежень.

Через війну в Україні система публічних фінансів знаходиться у стресовому стані, що дає можливість оцінити дієвість вітчизняних фіскальних правил та доцільність їх доповнення чи оновлення.

Аналіз останніх досліджень. Фіскальні правила є предметом дослідження багатьох іноземних науковців. Приділяючи увагу останнім науковим працям з даної тематики, можна виокремити наступні напрямки дослідження: кількісна оцінка бюджетних показників, проциклічний або антициклічний характер фіскальних правил, вплив фіскальних правил на фіскальну волатильність, наявність вертикальних ефектів запровадження фіскальних правил тощо.

Л. Дж. Котлікофф (Kotlikoff, 1993) через нечітку визначеність державного дефіциту пропонує замінити обмеження цього показника на встановлення граничних значень для «Правила фіскального балансу». Т. Варін (Wagін, 2005) ще у 2005 р. висвітлив негативну оцінку науковою спільнотою дієвості європейського правила дефіциту. В. Константіо (Constâncio, 2020) відзначив, що із появою фіскальних правил роль фіскальної політики у макроекономічній стабілізації в порівнянні з монетарною політикою значно зросла. С. Місра та Р. Ранджан (Misra & Ranjan, 2018) довели, що фіскальні правила з врахуванням економічних циклів та гнучкими умовами є більш дієвими у стабілізації макроекономічної ситуації в країні та підтримці фіскальної дисципліни аніж традиційні правила збалансованості бюджету. В. Х. Рейтер, О. Ткачев та К. Віллерт (Reuter, Tkačevs, & Vilerts, 2022) висунули гіпотезу, що наявність обґрунтованих фіскальних правил, навіть при їх фактичному недотриманні, обумовлює формування стабільнішої дискреційної фіскальної політики. Схожі висновки отримали й С. Люхінгер та К. А.Шальтеґґер (Luechinger & Schaltegger, 2013): фіскальні правила позитивно впливають на точність прогнозів бюджетних показників. Чаба Г. Тот (Tóth, 2019) оцінив формування та реалізацію фіскальної політики з боку Уряду при запровадженні власних або наявності успадкованих фіскальних правил: попри зміни функцій фіскальних правил наявний позитивний ефект у зміцненні фіскальної дисципліни. Б. Гутджес, Я. де Хаан, Р. Чонг-А-Пін (Gootjes, de Naan, & Jong-A-Pin, 2021) продемонстрували, що економічне зростання після останньої глобальної економічної кризи відбулося у країнах із сильними фіскальними правилами, які дозволяють пом'якшувати політичні бюджетні цикли. Г.Т. Беррет та Л. П. Фелд (Burret & Feld, 2018) спростували думку, що фіскальні правила можуть негативно впливати на стан місцевих фінансів та перебіг процесів фінансової децентралізації.

К. Буда (Buda, 2023) емпірично довела здатність наднаціонального фіскального боргового правила зменшувати вірогідність відтоку інвестиції при економічних кризах. Про основні передумови дієвості боргового правила – механізми правозастосування та сильні інституції – зазначила у своїй роботі К. О. Стронг (Strong, 2023). Про стабілізацію державного боргу внаслідок застосування фіскальних правил також зазначив П. Клейс (Claeys, 2006). А. Гейер (Geier, 2012) перевіряв результат застосування швейцарського фіскального правила або «боргового гальма», використовуючи модель: циклічно скориговане правило забезпечило збалансованість бюджету та стабільність обсягів боргу на середньострокову перспективу.

У вітчизняному науковому просторі дослідження застосування фіскальних правил є менш масштабним. Д. Осецька (2015) на підставі дослідження міжнародного досвіду висвітлила основні тенденції та результати запровадження фіскальних правил в країнах світу. Т. Коляда, Л. Бенч, П. Пожиткова (2023), враховуючи міжнародний досвід застосування фіскальних правил, сформулювали пропозиції щодо забезпечення боргової безпеки України в сучасних складних умовах. С. Гасанов, В. Кудряшов та Р. Балакін (2019) в світлі прагнення України до ЄС розкрили особливості застосування наднаціональних фіскальних правил в Європейському союзі та характер їх узгодженості з національними фіскальними правилами країн-членів. Д. Коноваленко (2019) та І. Богдан (2019) отримали схожі результати з працею Л. Дж. Котлікоффа (Kotlikoff, 1993) щодо застосування правила фіскального балансу, також наголошується про пріоритетність запровадження циклічно скоригованих обмежень на бюджетні показники. Наукові статті В. Кудряшова (2018) та Л. Гладченко (2012) провели оцінку застосування фіскальних правил в Україні.

Мета та завдання. Метою написання даної статті є оцінка системності запровадження фіскальних правил в Україні та надання рекомендацій щодо їх коригування. Для досягнення поставленої мети дослідження були виконані наступні завдання:

1) надана порівняльна характеристика застосування фіскальних правил в Україні та у світі;

2) запропоновані можливі шляхи доповнення існуючих фіскальних правил в Україні.

Основні результати дослідження. Починаючи з 1985 р., у сферу формування та реалізації фіскальної політики увійшла новація у вигляді фіскальних правил. За період з 1985 по 2021 рр. кількість країн, що застосовують фіскальні правила, зростає з 6 країн до 104 (див. рис. 1). Найвпливовіший нерівномірний щорічний приріст країн, які додали фіскальні правила у бюджетне законодавство, пояснюється проявом або форс-мажорних обставин (відновлення від економічних, фінансових криз; забезпечення від коливання цін на природні ресурси), або рішеннями у політичній сфері (підписання міжнародних угод, наприклад Маастрихтського договору, реформування системи публічних фінансів).

Дієве фіскальне правило повинно бути сконструйовано за наступною схемою, наведеною на рис. 2. Надзвичайно важливим є наявність обох складових фіскального правила: в правовому полі країни або на наднаціональному рівні повинні бути закріплені не тільки кількісні обмеження обраних бюджетних параметрів, однак і заходи, спрямовані на їх дотримання. Зауважимо, що забезпечуючі заходи можуть мати як індивідуальний характер, тобто забезпечувати дотримання кількісних обмежень тільки щодо одного бюджетного показника, або загальний характер, тобто сприяти дотриманню всіх кількісних обмежень.

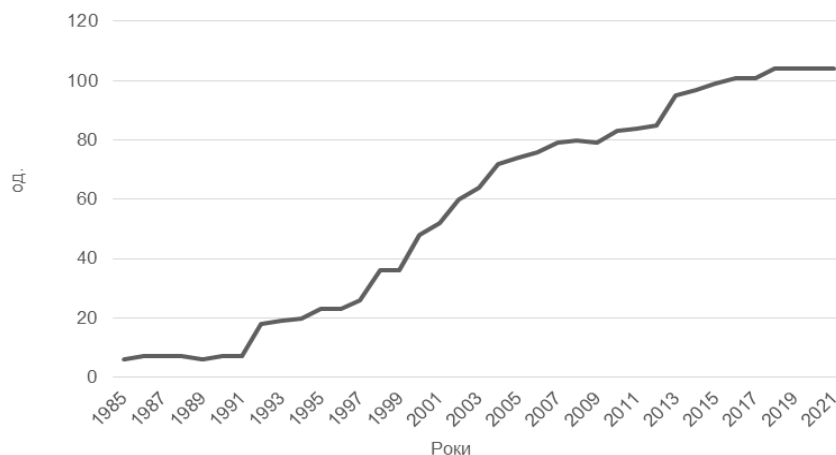

Рис. 1. Індикатор фіскальних правил (індекс)
Fig. 1. Fiscal Rule Indicator (Index)

Джерело: зведено автором за даними (International Monetary Fund, 2023a)

Більш детально хотілося б зупинитись на забезпечуючих умовах, як невід'ємному елементі фіскальних правил:

1. Правове регулювання передбачає закріплення фіскального правила правовими нормами переважно у законі або підзаконному правовому документі. Дана вимога повинна забезпечити обов'язковість виконання фіскального правила.

2. Можливість перегляду цілей, умови відходу від обмежень. Непередбачуваність економічної ситуації вимагає мати чіткий перелік причин, за яких дозволено тимчасово перевищувати встановлені кількісні обмеження. Також правила в сучасних умовах повинні бути гнучкими, і багато країни використовують кількісні обмеження не для одного бюджетного періоду, а встановлюють межі для економічного циклу.

3. Механізм корекції передбачає деталізований алгоритм дій Уряду щодо повернення бюджетних показників до встановлених граничних меж. Також бажано мати прописаний перелік дій, коли фактичні значення бюджетних показників наближаються до граничних.

4. Орган, відповідальний за моніторинг стану дотримання фіскальних правил (фіскальна рада). В системі органів влади бажано мати спеціалізований орган, який буде проводити незалежний моніторинг дотримання фіскальних правил та оцінювати дії Уряду в умовах відходу від обмежень та застосування механізму корекції. За період 1985-2021 рр. у 49 країнах було утворено 51 фіскальну раду (див. рис. 3). Фіскальна рада повинна мати функціональну та організаційну самостійність. Її головною задачею є підвищення відповідальності Уряду за наслідки реалізації фіскальної політики та забезпечення прозорості у сфері публічних фінансів.

5. Відповідальність. Бажаним є визначення відповідальності за недотримання кількісних обмежень та встановлення заходів впливу до винних посадових осіб.

ФІСКАЛЬНІ ПРАВИЛА

Рис. 2. Складові фіскальних правил

Fig. 2. Components of fiscal rules

Джерело: зведено автором за даними (Davoodi et al., 2022)

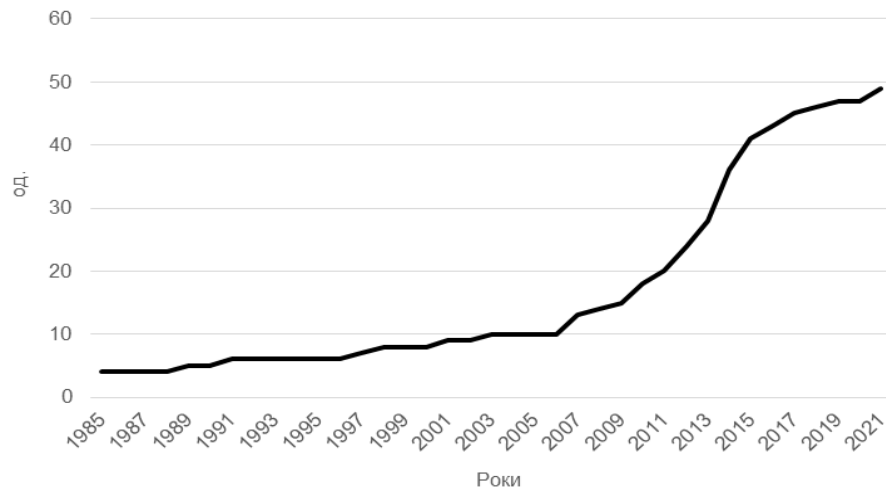

Рис. 3. Показник фіскальної ради

Fig. 3. Fiscal Council Indicator

Джерело: зведено автором за даними (International Monetary Fund, 2023b)

Хотілося б додати, що вся діяльність, пов'язана із застосування фінансових правил, повинна бути прозорою та підлягати постійному висвітленню. Оприлюдненню підлягають звіти з моніторингу дотримання кількісних обмежень, причини змін граничних параметрів, план заходів механізму корекції, винні посадові особи та заходи впливу до них тощо.

У табл. 1 зроблена спроба оцінки правового закріплення фінансових правил у бюджетному законодавстві України.

Таблиця 1 – Стан запровадження фінансових правил в Україні
Table 1 – The state of implementation of fiscal rules in Ukraine

Назва складової фінансового правила	Стан запровадження в Україні
Кількісні обмеження	
Боргове правило (DR, Debt rule)	п.2 ст. 18 БКУ: обсяг державного боргу та гарантованого державою боргу на кінець бюджетного періоду < 60 % річного номінального обсягу ВВП України; п.1 ст. 18 БКУ: обсяг надання державних гарантій < 3 % планових доходів загального фонду державного бюджету
Правило балансування бюджету (BBR, Budget balance rule)	п.1 ст. 14 БКУ: плановий дефіцит ДБУ < 3 % прогнозного номінального обсягу ВВП України
Правило видатків (ER, Expenditure rule)	відсутнє
Правило доходів (RR, Revenue rule)	відсутнє
Забезпечуючі умови	
Правове врегулювання	кількісні обмеження прописані у БКУ
Можливість перегляду цілей, умови відходу від обмежень	Зміна затверджених граничних обсягів бюджетних показників (дефіциту, боргу, гарантій) тільки при наявності експертизи з боку Міністерства фінансів України та Комітету Верховної Ради України з питань бюджету. Умови відходу від обмежень прописані тільки для боргового правила: дозвіл на тимчасове перевищення граничного показника надає ВРУ. Перелік підстав не зазначено
Механізм корекції	Правило балансування бюджету: недоотримання надходжень призводить до внесення змін до розпису ДБУ або скорочення незахищених видатків. Боргове правило: при перевищенні граничних показників боргу ВРУ схвалює план дій КМУ по поверненню бюджетного показника до встановлених меж.
Орган, відповідальний за моніторинг стану дотримання фінансових правил (фінансова рада)	Рахункова палата України
Відповідальність	До порушень бюджетного законодавства віднесено прийняття управлінські рішення, внаслідок яких було перевищено кількісні обмеження для боргу та надання гарантій. Серед заходів впливу зазначено попередження про неналежне виконання бюджетного законодавства, а винні посадові особи також можуть нести різні види відповідальності.

Джерело: зведено автором за даними (Verkhovna Rada of Ukraine, 2010)

Підсумовуючи інформацію, наведену у табл. 1, та враховуючи вітчизняну фактичну практику застосування фіскальних правил, можна відмітити:

1) забезпечуючі умови індивідуального та загального характеру прописані у бюджетному законодавстві нечітко, що може призводити до зловживань та порушень;

2) бюджетне законодавство не містить вказівки щодо незалежного органу, відповідального за моніторинг стану дотримання фіскальних правил (фіскальної ради). Досліджуючи функціонал органів влади, виявилось, що контроль за дотриманням боргового правила та правила балансування бюджету належить до повноважень Рахункової палати України. І якщо контроль за граничними параметрами державного прямого та гарантованого боргу чітко визначений у Законі України «Про Рахункову палату», то відстеження відповідності дефіциту державного бюджету встановленому параметру прямо не вказано;

3) в Україні інформація, пов'язана із фіскальними правилами, висвітлюється на недостатньому рівні та не має системного характеру оприлюднення. Це не дає можливості оцінити дієвість забезпечуючих умов, зокрема механізму корекції, причин відходу від кількісних обмежень, фактів притягнення до відповідальності за перевищення кількісних обмежень.

Висновки. Підсумовуючи результати проведеного дослідження, можна відзначити:

1) запровадження фіскальних правил повинно відбуватися комплексно: правове регламентування повинні отримати як кількісні обмеження, так і забезпечувальні заходи індивідуального та загального характеру;

2) у вітчизняній практиці на законодавчому рівні запроваджені два фіскальних правила – боргове та балансування бюджету – та формально прописані всі рекомендовані міжнародним досвідом забезпечувальні умови;

3) серед рекомендацій щодо удосконалення фіскальних правил в Україні можна вказати наступні: деталізувати опис механізму корекції при перевищенні бюджетними показниками встановлених обмежень; конкретизувати вимоги до активації процедури відступу від кількісних обмежень для попередження можливих зловживань; підвищити рівень прозорості інформації щодо застосування фіскальних правил;

4) щодо вимоги існування фіскальної ради: для України можливі два шляхи реалізації даної рекомендації: перша – закріпити функції з моніторингу виконання всіх фіскальних правил за Рахунковою палатою України, яка характеризується необхідним рівнем самостійності та частково виконує дану функцію; друга – враховуючи різницю у ролі державного аудитора та фіскальної ради, яка в першу чергу повинна сприяти формуванню фіскальної політики, іншим варіантом є запровадження або нового органу влади, або окремої установи із гарантіями операційної незалежності.

Перспективами подальших досліджень в напрямку даної теми стане оцінка можливості запровадження в Україні правила видатків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Kotlikoff L. J. From deficit delusion to the Fiscal Balance Rule: Looking for an economically meaningful way to assess fiscal policy. *J Econ.* 1993. Vol. 58 (Suppl 1). P. 17–41. DOI: <https://doi.org/10.1007/BF03052289>
2. Warin T. The Hidden Structural Features of the Fiscal Rule: A European Saga. *Int Adv Econ Res.* 2005. Vol. 11. P. 29–38. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11294-004-7172-y>
3. Constâncio V. The Return of Fiscal Policy and the Euro Area Fiscal Rule. *Comp Econ Stud.* 2020. Vol. 62. Pp. 358–372. DOI: <https://doi.org/10.1057/s41294-020-00122-3>
4. Misra S., Ranjan R. Fiscal rules and procyclicality: an empirical analysis. *Ind. Econ. Rev.* 2018. Vol. 53. P. 207–228. DOI: <https://doi.org/10.1007/s41775-018-0033-z>
5. Reuter W.H., Tkačevs O., Vilerts K. Fiscal rules and volatility: the role of stabilising properties and compliance. *Empirica.* 2022. Vol. 49. P. 21–52. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10663-021-09522-9>
6. Luechinger S., Schaltegger C. A. Fiscal rules, budget deficits and budget projections. *Int Tax Public Finance.* 2013. Vol. 20. P. 785–807. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10797-012-9245-9>
7. Tóth C.G. Valuable legacy? The effect of inherited fiscal rules. *Public Choice.* 2019. Vol. 178. Pp. 3–30. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11127-018-0605-6>
8. Gootjes B., de Haan J., Jong-A-Pin R. Do fiscal rules constrain political budget cycles?

- Public Choice*. 2021. Vol. 188. P. 1–30. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11127-020-00797-3>
9. Burret, H.T., Feld, L.P. Vertical effects of fiscal rules: the Swiss experience. *Int Tax Public Finance*. 2018. Vol. 25, P. 673–721. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10797-017-9467-y>
10. Buda K. Can fiscal rules decrease the probability of a sudden stop crisis? *Rev World Econ*. 2023. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10290-023-00496-3>
11. Strong C.O. The impact of fiscal rules on government debt: evidence from the CFA zone. *Empir Econ*. 2023. Vol. 65. P. 2357–2391. DOI: <https://doi.org/10.1007/s00181-023-02430-w>
12. Claeys P. Policy mix and debt sustainability: evidence from fiscal policy rules. *Empirica*. 2006. Vol. 33. P. 89–112. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10663-006-9009-9>
13. Geier A. Application of the Swiss fiscal rule to artificial data a Monte Carlo simulation. *Swiss J Economics Statistics*. 2012. Vol. 148. P. 37–55. DOI: <https://doi.org/10.1007/BF03399359>
14. Осецька Д. В. Фіскальні правила в механізмі макроекономічної політики: міжнародний досвід. *Вісник Академії митної служби України. Серія : Економіка*. 2015. № 1. С. 88–94.
15. Коляда Т. А., Бенч Л. Я., Пожиткова П. А. Фіскальні правила в забезпеченні боргової безпеки України. *Бізнес Інформ*. 2023. № 8. С. 241–247. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-8-241-247>
16. Гасанов С. С., Кудряшов В. П., Балакін Р. Л. Наднаціональні фіскальні правила та координація бюджетної політики в Європейському Союзі. *Фінанси України*. 2019. № 3. С. 37–55. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2019.03.037>
17. Коноваленко Д. В. Фіскальні правила та регулювання дефіциту сектору загального державного управління. Наукові праці НДФІ. 2019. Вип. 1. С. 18–31. DOI: <https://doi.org/10.33763/npdfi2019.01.018>
18. Богдан І. В. Фіскальні правила: проблеми імплементації в національну практику. *Фінанси України*. 2019. № 10. С. 38–57. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2019.10.038>
19. Кудряшов В. П. Фіскальні правила та коригування бюджетної політики. *Економіка України*. 2018. № 11-12. С. 47–59. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2018.11.047>
20. Гладченко Л. П. Критичний погляд на фіскальні правила діяльності уряду в українському бюджетному законодавстві. *Фінанси, облік і аудит*. 2012. Вип. 19. С. 39–46.
21. Davoodi H. R., Elger P., Fotiou A., Garcia-Macia D., Han X., Lagerborg A., Lam W.R., Medas P. Fiscal Rules and Fiscal Councils: Recent Trends and Performance during the Pandemic. *IMF Working Paper*. 2022. № 22/11. URL: <https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/WP/2022/English/wpiea2022011-print-pdf.ashx>
22. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI із змінами та доповненнями / Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
23. Fiscal Rule Indicator. URL: https://www.imf.org/external/datamapper/FR_ind@FR_FC/FR_FC_ADV/FR_FC_EME/FR_FC_WORLD?year=2021
24. Fiscal Council Indicator. URL: https://www.imf.org/external/datamapper/FC_dummy@FR_FC/FR_FC_ADV/FR_FC_EME/FR_FC_WORLD?year=2021

Стаття надійшла до редакції 01.10.2023

Стаття рекомендована до друку 14.11.2023

REFERENCES

1. Kotlikoff, L.J. (1993). From deficit delusion to the Fiscal Balance Rule: Looking for an economically meaningful way to assess fiscal policy. *J Econ*, 58 (Suppl 1), 17-41. doi: <https://doi.org/10.1007/BF03052289>
2. Warin, T. (2005). The Hidden Structural Features of the Fiscal Rule: A European Saga. *Int Adv Econ Res*, 11, 29-38. doi: <https://doi.org/10.1007/s11294-004-7172-y>
3. Constâncio, V. (2020). The Return of Fiscal Policy and the Euro Area Fiscal Rule. *Comp Econ Stud*, 62, 358-372. doi: <https://doi.org/10.1057/s41294-020-00122-3>
4. Misra, S., & Ranjan, R. (2018). Fiscal rules and procyclicality: an empirical analysis. *Ind. Econ. Rev.*, 53, 207-228. doi: <https://doi.org/10.1007/s41775-018-0033-z>
5. Reuter, W.H., Tkačevs, O., & Vilerts, K. (2022). Fiscal rules and volatility: the role of stabilising properties and compliance. *Empirica*, 49, 21-52. doi: <https://doi.org/10.1007/s10663-021-09522-9>

6. Luechinger, S., & Schaltegger, C. A. (2013). Fiscal rules, budget deficits and budget projections. *Int Tax Public Finance*, 20, 785-807. doi: <https://doi.org/10.1007/s10797-012-9245-9>
7. Tóth, C. G. (2019). Valuable legacy? The effect of inherited fiscal rules. *Public Choice*, 178, 3-30. doi: <https://doi.org/10.1007/s11127-018-0605-6>
8. Gootjes, B., de Haan, J., & Jong-A-Pin, R. (2021). Do fiscal rules constrain political budget cycles? *Public Choice*, 188, 1-30. doi: <https://doi.org/10.1007/s11127-020-00797-3>
9. Burret, H. T., & Feld, L. P. (2018). Vertical effects of fiscal rules: the Swiss experience. *Int Tax Public Finance*, 25, 673-721. doi: <https://doi.org/10.1007/s10797-017-9467-y>
10. Buda, K. (2023). Can fiscal rules decrease the probability of a sudden stop crisis? *Rev World Econ*. doi: <https://doi.org/10.1007/s10290-023-00496-3>
11. Strong, C. O. (2023). The impact of fiscal rules on government debt: evidence from the CFA zone. *Empir Econ*, 65, 2357-2391. doi: <https://doi.org/10.1007/s00181-023-02430-w>
12. Claeys, P. (2006). Policy mix and debt sustainability: evidence from fiscal policy rules. *Empirica*, 33, 89-112. doi: <https://doi.org/10.1007/s10663-006-9009-9>
13. Geier, A. (2012). Application of the Swiss fiscal rule to artificial data a Monte Carlo simulation. *Swiss J Economics Statistics*, 148, 37-55. doi: <https://doi.org/10.1007/BF03399359>
14. Osetska, D. V. (2015). Fiscal rules in the mechanism of macroeconomic policy: international experience. *Herald of the Academy of Customs Service of Ukraine. Series: Economics*, 1, 88-94. (in Ukrainian)
15. Koliada, T. A., Bench, L. Ya., & Pozhytkova, P. A. (2023). Fiscal Rules in Ensuring the Debt Security of Ukraine. *Business Inform*, 8, 241-247. doi: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-8-241-247> (in Ukrainian)
16. Gasanov, S., Kudrjashov, V., & Balakin, R. (2019). Supranational fiscal rules and coordination of budgetary policy in the European Union. *Finance of Ukraine*, 3, 37-55. doi: <https://doi.org/10.33763/finukr2019.03.037> (in Ukrainian)
17. Konovalenko, D. (2019). Fiscal rules and general government deficit management. *RFI Scientific Papers*, 1, 18-31. doi: <https://doi.org/10.33763/npndfi2019.01.018> (in Ukrainian)
18. Bohdan, I. (2019). Fiscal rules: problems of implementation in national practice. *Finance of Ukraine*, 10, 38-57. doi: <https://doi.org/10.33763/finukr2019.10.038> (in Ukrainian)
19. Kudrjashov, V. (2018). Fiscal rules and adjustment of fiscal policy. *Economy of Ukraine*, 11-12, 47-59. doi: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2018.11.047> (in Ukrainian)
20. Gladchenko, L. P. (2012). A critical look at the fiscal rules of government activity in the Ukrainian budget legislation. *Finance, accounting and audit*, 19, 39-46. (in Ukrainian)
21. Davoodi, H. R., Elger, P., Fotiou, A., Garcia-Macia, D., Han, X., Lagerborg, A., Lam, W.R., & Medas, P. (2022). Fiscal Rules and Fiscal Councils: Recent Trends and Performance during the Pandemic. *IMF Working Paper*, 22/11, International Monetary Fund, Washington, D.C. Retrieved from <https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/WP/2022/English/wpiea2022011-print-pdf.ashx>
22. Verkhovna Rada of Ukraine. (2010). *Budget Code of Ukraine: Law of Ukraine of 08.07.2010 No. 2456-VI as amended*. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (in Ukrainian)
23. International Monetary Fund. (2023). Fiscal Rule Indicator. Retrieved from https://www.imf.org/external/datamapper/FR_ind@FR_FC/FR_FC_ADV/FR_FC_EME/FR_FC_WORLD?year=2021
24. International Monetary Fund. (2023). Fiscal Council Indicator. Retrieved from https://www.imf.org/external/datamapper/FC_dummy@FR_FC/FR_FC_ADV/FR_FC_EME/FR_FC_WORLD?year=2021

The article was received by the editors 01.10.2023

The article is recommended for printing 14.11.2023

T. STETSENKO*, Ph.D. (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3836-4785>, e-mail: t.v.stetsenko@karazin.ua

O. HLUSHCHENKO*, D.Sc. (Economics), Associate Professor, Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5856-3373>, e-mail: Olhahlushchenko@karazin.ua

A. KHMELKOV*, Ph.D. (Public Administration), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5470-604X>, e-mail: khmelkov@karazin.ua

*V.N. Karazin Kharkiv National University, 4 Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine

FISCAL RULES: LESSONS FOR UKRAINE

The purpose of this article is to assess the systematic implementation of fiscal rules in Ukraine and to provide recommendations for their adjustment. It is proved that the introduction of fiscal rules should be carried out in a comprehensive manner: both quantitative restrictions and security measures of an individual and general nature should be regulated by law. Ukraine has introduced two fiscal rules at the legislative level - debt and budget balancing - and formally prescribed all the security conditions recommended by international experience. The peculiarities of the application of fiscal rules in Ukraine include: vagueness and insufficient detail of the safeguard conditions in the budget legislation; lack of regulation of the activities of an independent body responsible for monitoring compliance with fiscal rules (fiscal council); and insufficient coverage of information related to fiscal rules and lack of systematic publication. Recommendations for improving the fiscal rules in Ukraine include the following: a more detailed description of the mechanism of correction in case of exceeding the budgetary indicators of the established limits; specifying the requirements for activating the procedure for derogation from quantitative restrictions to prevent possible abuse; increasing the level of transparency of information on the application of fiscal rules. Regarding the requirement to establish a fiscal council: there are two possible ways for Ukraine to implement this recommendation: the first is to assign the functions of monitoring the implementation of all fiscal rules to the Accounting Chamber of Ukraine, which has the necessary level of independence and partially performs this function; the second is to take into account the difference in the role of the state auditor and the fiscal council, which should primarily contribute to the formation of fiscal policy, another option is to introduce either a new authority or a separate institution with guarantees of operational independence.

Keywords: **fiscal rule, fiscal policy, revenues, expenditures, debt, deficit.**

JEL Classification: E62, F34, G28, H6.

Як цитувати: Стеценко Т.В., Глущенко О.В., & Хмельков А.В. (2023). Фіскальні правила: уроки для України. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна серія «Економічна»*, (105), 13-21. <https://doi.org/10.26565/2311-2379-2023-105-02>

In cites: Stetsenko T., Hlushchenko O., & Khmelkov A. (2023). Fiscal rules: lessons for Ukraine. *Bulletin of V. N. Karazin Kharkiv National University Economic Series*, (105), 13-21. <https://doi.org/10.26565/2311-2379-2023-105-02> (in Ukrainian)
